

ผลการทบทวนองค์ความรู้ด้าน สุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

• สถานการณ์สุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไทย

	มีฟันใช้งานอย่างน้อย 20 ซี่ (ร้อยละ)	สูญเสียฟันทั้งปาก (ร้อยละ)
ผู้สูงอายุวัยต้น (60-74ปี)	56.1	8.7
ผู้สูงอายุวัยปลาย (80-85 ปี)	22.4	31.0

ที่มา : การสำรวจสถานะทันตสุขภาพปี 2560 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

• สถานการณ์สุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไทย

	จำนวนฟันที่เหลือในปาก (ซี่)
วัยทำงาน (35-44 ปี)	28.4
ผู้สูงอายุวัยต้น (60-74ปี)	18.6
ผู้สูงอายุวัยปลาย (80-85 ปี)	9.9

ที่มา : การสำรวจสภาวะทันตสุขภาพปี 2560 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

• สถานการณ์สุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไทย

	ร้อยละของผู้มีโรค ฟันผุ	ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (ซี่/คน)
ผู้สูงอายุวัยต้น (60-74ปี)	98.5	15.9
ผู้สูงอายุวัยปลาย (80-85ปี)	99.5	24.0

ที่มา : การสำรวจสภาวะทันตสุขภาพปี 2560 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

• สถานการณ์สุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไทย

	ร้อยละของผู้มีร่องปริทันต์ ลึก 4-5 มม.	ร้อยละของผู้มีร่องปริทันต์ ลึกเท่ากับหรือมากกว่า 6 มม.
ผู้สูงอายุวัยต้น (60-74ปี)	24.1	12.2
ผู้สูงอายุวัยปลาย (80-85ปี)	10.6	5.9

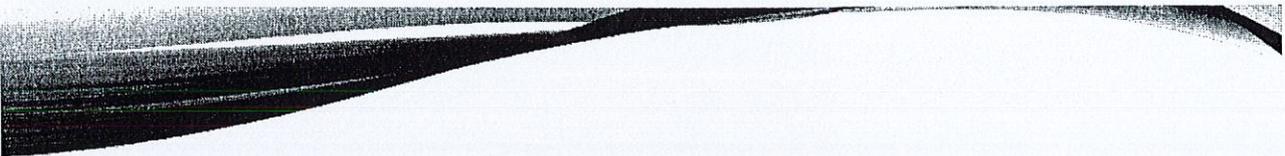
ที่มา : การสำรวจสถานะทันตสุขภาพปี 2560 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

• พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ (60-75 ปี)

- ร้อยละ 92 แปรงฟันทุกวัน 1 ครั้งหลังตื่นนอนตอนเช้า
- ร้อยละ 6 ใช้ไหมขัดฟันหรือแปรงซอกฟันช่วยทำความสะอาดซอกฟันและใต้เหงือก
- ร้อยละ 12.8 ยังสูบบุหรี่ เฉลี่ยวันละ 9.7 มวน
- ดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 21.2
- ผู้สูงอายุร้อยละ 6.9 ยังคงเคี้ยวหมาก

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

- ข้อเสนอแนะสถานการณ์สุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไทย

การสำรวจช่องปากผู้สูงอายุตามกลุ่มอายุ (๖๐ - ๗๔ ปี และ ๘๐ - ๘๕ ปี) และแสดงตาม geographic location (เขตเมือง ชนบท ภาค) อาจไม่เพียงพอต่อการวางแผนการจัดบริการ การแยกข้อมูลตามอายุจริง อาจไม่สอดคล้องกับสถานะของผู้สูงอายุ เพราะสำหรับผู้สูงอายุ การพิจารณาตาม biological หรือ functional age คือดูจากการทำหน้าที่ของร่างกายว่ายังใช้งานได้ดีหรือไม่ อาจมีความเหมาะสมกว่า

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

ระบบบริการด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย
ในปัจจุบัน

- หลักประกันสุขภาพด้านสุขภาพช่องปากครอบคลุมทั้งด้านส่งเสริมป้องกัน รักษา และฟื้นฟู
- ผู้สูงอายุยังเข้าไม่ถึงบริการด้านทันตกรรมภาครัฐ สาเหตุจากเดินทางลำบาก รอนาน
- สถานบริการและบุคลากรด้านสุขภาพช่องปาก กระทรวงสาธารณสุขขยายลงสู่ระดับตำบลช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับบริการทันตกรรมรักษามากขึ้น แต่ทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานใน รพ.สต. ยังไม่เพียงพอ

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

ข้อมูลทันตภิบาลแยกตามหน่วยงาน (1 ต.ค.61)		
หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
รพ.สต	3,101	46
รพช.	2,999	39.5
รพศ./รพท.	778	11.5
สสจ.	156	2.3
อื่นๆ(สสอ./วสส./ ส่วนกลาง)	46	0.7
รวม	6,747	100

ที่มา : กองบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

- นโยบายตำบล LTC ช่วยให้ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงได้รับการดูแลเรื่องสุขภาพช่องปาก และการร่วมทำงานกับสหวิชาชีพ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากมากขึ้น เช่น การตรวจสุขภาพช่องปากแก่คนไข้ในคลินิก NCD
- ทันตแพทย์มากกว่าร้อยละ 50 ปฏิบัติงานในคลินิกทันตกรรมเอกชน
- การให้ภาคเอกชนสามารถร่วมบริการได้จะเพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรมได้โดยเฉพาะในเขตเมืองและกรุงเทพมหานคร

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

การดำเนินงานด้านสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุของประเทศไทย (ที่ผ่านมามี)

- โครงการฟันเทียมพระราชทาน พ.ศ. 2548-2554 และ พ.ศ. 2560 *ฟันเทียมแท้*
 - โครงการรากเทียมพระราชทาน พ.ศ. 2554
 - เริ่มการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพช่องปาก สนับสนุนด้านวิชาการให้แก่ผู้นำชมรมผู้สูงอายุจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก พ.ศ. 2549
 - ยุทธศาสตร์ที่มีการดำเนินการชัดเจนเป็นรูปธรรมมากที่สุดคือแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558 - 2565 *สำนักทันตกรรมของกรมทันต*
- ✓ • ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนารูปแบบบริการ ระบบบริการและคุณภาพบริการด้านทันตสุขภาพ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 2 การศึกษาวิจัย และพัฒนานวัตกรรมเพื่อสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ
 - ✓ • ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรและหลักสูตรด้านทันตกรรมผู้สูงอายุ
 - ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล การสนับสนุนและการติดตามประเมินผล

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

• การลงพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และนครศรีธรรมราช

- ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้สามารถดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองได้หากได้รับความรู้ที่ถูกต้อง หากมีโรคในช่องปากที่ต้องการการรักษาเบื้องต้นสามารถจัดการได้ในระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) กรณีจำเป็นต้องได้รับการรักษาและฟื้นฟูในระดับทุติยภูมิหรือตติยภูมิก็มีระบบรับส่งต่อผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลชุมชนหรือโรงพยาบาลศูนย์
- ชมรมผู้สูงอายุ/โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นที่ที่ผู้สูงอายุติดสังคมนำมาร่วมกิจกรรมได้ง่าย รวมทั้งผู้สูงอายุที่ต้องการการฟื้นฟู ประสานชมรมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแผนและของงบประมาณสนับสนุน
- อสม./แกนนำผู้สูงอายุด้านสุขภาพช่องปากช่วยขยายงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากไปสู่ผู้สูงอายุกลุ่มอื่นได้

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

การลงพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และนครศรีธรรมราช (ต่อ)

- ทันตภิบาลสามารถตรวจสุขภาพช่องปากผู้ป่วยความดันโลหิตสูง เบาหวาน จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก จัดอบรมอสม./แกนนำพส. ให้บริการทันตกรรมป้องกันและรักษาที่ไม่ยุ่งยาก และออกเยี่ยมผู้สูงอายุติดเตียงร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการมากขึ้น แต่ทันตภิบาลยังไม่เพียงพอ (ทันตภิบาล ๑ คน รับผิดชอบ ๓ ตำบล)
- การหมุนเวียนทันตแพทย์ไปปฏิบัติงานใน รพ.สต. ทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้ง่าย แต่ส่วนใหญ่ยังเน้นงานรักษา และฟื้นฟู ไม่เน้นงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก
- พอ.รพ.สต. ทันตแพทย์รพช. นายกอบต./เทศบาล มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการทำงานด้านสุขภาพช่องปากในระดับตำบล

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

• จากการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

- นโยบายด้านสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุที่ผ่านมามีส่วนใหญ่เป็น Vertical program เช่น โครงการฟันเทียมพระราชทาน โครงการรากเทียมพระราชทาน การประกวดผู้สูงอายุฟันดี
- ทันตแพทย์ส่วนใหญ่ยังมองผู้สูงอายุเป็นผู้ป่วยจึงเน้นงานรักษา และฟื้นฟู ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับงานส่งเสริมป้องกัน
- งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชมรมผู้สูงอายุ/โรงเรียนผู้สูงอายุส่วนมาก เป็นการให้ความรู้ ฝึกแปรงฟัน ยังขาดการแก้ปัญหาอื่นๆอีกเช่น ปัญหาการกลืน น้ำลายแห้ง และยังมีจำกัดอยู่ในสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ อีกทั้งยังไม่สามารถ integrate งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุเข้ากับงานของวิชาชีพสุขภาพอื่น
- บุคลากรที่ทำงานด้านสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในระดับตำบลยังขาดแคลน ทั้งจำนวน แนวคิดในการทำงานผู้สูงอายุยังไม่ชัดเจน

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

“เพื่อผู้สูงอายุไม่มีโรคในช่องปาก มีฟันดี 20 ซี่ เมื่ออายุ 80 ปี”

1. เร่งการผลิตและกระจายทันตภิบาล/นักวิชาการสาธารณสุข(ด้านทันต-สาธารณสุข)ลงไป ใน รพ.สต. ควรมีทันตภิบาล/นักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) ในระดับตำบลในสัดส่วน ๑:๕,๔๖๔ หรือ ๑:๗,๖๕๗ เป็นอย่างต่ำ (ปัจจุบันมีสัดส่วน ๑:๘,๕๗๖) จึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนทันตภิบาล/ นักวิชาการสาธารณสุข (ด้านทันตสาธารณสุข) เพิ่มขึ้นอีกปีละกว่า ๑,๕๐๐ คน เพื่อให้มีจำนวนเพียงพอที่จะดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในระดับตำบล

ผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข (สบช. สป)

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

2. เพิ่มการเข้าถึงบริการโดยระบบบริการรัฐร่วมเอกชนเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถไปรับบริการจากคลินิกภาครัฐและภาคเอกชนได้ ตามสิทธิประโยชน์ที่สำคัญที่ยังขาดการบริการได้แก่ อุด ขูด ถอน รวมทั้งการใส่ฟันเทียม รากฟันเทียม โดยไม่ต้องร่วมจ่าย ณ จุดบริการ

ผู้รับผิดชอบ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานประกันสังคม และกรมบัญชีกลาง

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

3. ให้ทันตแพทยสภา กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนหลักสูตรทันตแพทยศาสตร์บัณฑิตและสาธารณสุขศาสตร์บัณฑิต (ทันตสาธารณสุข) ในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อให้บัณฑิตจบใหม่ทุกคนมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ผู้รับผิดชอบ : ทันตแพทยสภา กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงสาธารณสุข

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

4. ให้กระทรวงสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงกรุงเทพมหานครลงทุนในการพัฒนาระบบบริการทันตกรรมสำหรับผู้สูงอายุทุกกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ชุมชนที่สามารถค้นหาภาวะผิดปกติและมีระบบส่งต่อไปยังรพ.สต. รพช. รพท/รพศ เป็นเครือข่ายบริการปฐมภูมิที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีพัฒนาการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิงที่ต้องการการดูแลที่บ้าน ระบบส่งต่อผู้ป่วยที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพเมื่อต้องการการรักษาที่มีความซับซ้อนขึ้น

ผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข(สำนักทันตสาธารณสุข) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกทม.

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

5. ให้กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และ นวัตกรรม สนับสนุนงบประมาณเพื่อการประเมินผลและติดตาม สถานการณ์เรื่องทันตสุขภาพของประชาชนไทยกลุ่มต่างๆ รวมทั้ง ผู้สูงอายุ และการเข้าถึงบริการทันตกรรมที่เหมาะสมของประเทศไทย ทุก 2 ปี

ผู้รับผิดชอบ : กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย

ขอบคุณค่ะ

การทบทวนองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเพื่อผู้สูงอายุไทย